

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 336/2022-86

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného URBAN STEINECKER GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátskou kanceláriou, Havlíčkova 16, Bratislava, IČO 47 244 895, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Ondrej Urban, MBA, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Tost 38/2021 z 22. júla 2021 a postupu, ktorý predchádzal jeho vydaniu, takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. septembra 2021 a doplnenou 21. septembra 2021 a 28. januára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 8 ods. 1, 2 a 5 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), porušenia svojich práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 9 ods. 1, 3 a 4 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 5 Tost 38/2021 z 22. júla 2021 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie, priznať mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že vyšetrovateľ Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry, odboru Bratislava (ďalej aj „vyšetrovateľ“ alebo „NAKA“) 11. marca 2021 vzniesol sťažovateľovi obvinenie za zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1, 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“)

a za zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 140 písm. a) Trestného zákona a za prečin ohrozenia dôvernej skutočnosti a vyhradenej skutočnosti podľa § 353 ods. 1 Trestného zákona (ďalej aj „prvá trestná vec“ alebo „prvý skutok“).

3. Na návrh prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „špeciálna prokuratúra“) Špecializovaný trestný súd (ďalej len „špecializovaný súd“) uznesením zo 14. marca 2021 vzal sťažovateľa do väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. b) a c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Na základe sťažnosti sťažovateľa rozhodol najvyšší súd uznesením z 29. marca 2021 tak, že uznesenie špecializovaného súdu zo 14. marca 2021 zrušil a sťažovateľa vzal do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku.

4. O žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu rozhodol špecializovaný súd uznesením z 1. mája 2021 tak, že ju zamietol, zamietol aj nahradenie väzby miernejšími prostriedkami a zamietol tiež žiadosť prokurátora na zmenu dôvodov väzby. Následne rozhodol najvyšší súd uznesením z 25. mája 2021 tak, že vo vymedzenom výroku zrušil uznesenie špecializovaného súdu z 1. mája 2021, zmenil dôvody väzby tak, že ich rozšíril o dôvod podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku a sťažovateľa ponechal vo väzbe z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. b), c) Trestného poriadku. Podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku sťažnosť sťažovateľa zamietol.

5. Dňa 13. apríla 2021 vyšetrovateľ vzniesol sťažovateľovi obvinenie za prečin podplácania podľa § 333 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona (ďalej aj „druhá trestná vec“ alebo „druhý skutok“). Uznesením z 23. apríla 2021 vyšetrovateľ spojil na spoločné konanie prvú trestnú vec s druhou trestnou vecou.

6. Na základe druhej žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu špecializovaný súd 17. júna 2021 vypočul sťažovateľa a uznesením z 1. júla 2021 žiadosť sťažovateľa podľa § 79 ods. 3 Trestného poriadku zamietol (výrok I). Podľa § 80 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku žiadosť sťažovateľa o nahradenie väzby prevzatím záruky dôveryhodnými osobami [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ] zamietol (výrok II). Podľa § 80 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku žiadosť sťažovateľa o nahradenie väzby písomným sľubom zamietol (výrok III). Podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku žiadosť sťažovateľa o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka zamietol (výrok IV). Podľa § 81 ods. 1 Trestného poriadku žiadosť sťažovateľa o nahradenie väzby peňažnou zárukou zamietol (výrok V).

7. O sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu špecializovaného súdu z 1. júla 2021 rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením z 22. júla 2021 tak, že ju podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol.

8. Najvyšší súd v napadnutom uznesení v prvom rade uviedol, že predmetnú vec rozhodol v senáte 5 T, ktorému bola vec pridelená a ktorého pôvodné zloženie bolo: JUDr. Juraj Kliment, JUDr. Peter Hatala a JUDr. Peter Štíft, pričom o sťažnosti sťažovateľa rozhodol so zastupujúcim sudcom JUDr. Patrikom Príbelským, PhD. (sudca zastupujúceho senátu 1 T), ktorý „nahradil riadiaceho predsedu senátu 5 T JUDr. Juraja Klimenta, ktorý v čase rozhodovania čerpal dovolenku. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť (absenciu JUDr. Juraja Klimenta v čase rozhodovania veci z dôvodu čerpania dovolenky), najvyšší súd o námietke zaujatosti obvineného... proti sudcovi

JUDr. Jurajovi Klimentovi nekonal.“. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že najvyšší súd postupoval „na základe čl. XVI ods. 4 a čl. X ods. 5, ods. 9 Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2021 v aktuálnom znení...“.

9. Následne najvyšší súd uviedol, že boli splnené formálno-procesné podmienky na ďalšie konanie o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu. Najvyšší súd skúmal, či je trestné stíhanie vo vzťahu k materiálnym dôvodom väzby (§ 79 ods. 2 a 3 Trestného poriadku) vedené dôvodne a opodstatnene. Súčasne skúmal existenciu dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku. Najvyšší súd z pohľadu materiálnych podmienok väzby dospel k záveru, že dosiaľ zabezpečené dôkazy a z nich vyplývajúce skutočnosti naďalej nasvedčujú tomu, že skutky, pre ktoré bolo začaté trestné stíhanie, boli spáchané, tieto majú znaky trestných činov a existuje dôvodné podozrenie, že ich spáchal sťažovateľ. Najvyšší súd dospel tiež k záveru o pretrvávajúcej existencii dôvodov tzv. kolúznej väzby, ako aj preventívnej väzby, pričom svoje závery v tomto smere podrobne odôvodnil v napadnutom uznesení. Najvyšší súd tiež dospel k záveru, že väzbu sťažovateľa v danom štádiu konania nemožno nahradiť miernejšími prostriedkami.

II.

Argumentácia sťažovateľa

10. Proti napadnutému uzneseniu podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej namieta porušenie základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, podľa čl. 8 ods. 1, 2 a 5 listiny, porušenie svojich práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru a práv podľa čl. 9 ods. 1, 3 a 4 paktu. Právne závery najvyššieho súdu v napadnutom uznesení považuje za arbitrárne, nepreskúmateľné, a tým za ústavne neakceptovateľné.

11. Sťažovateľ uvádza, že 6. mája 2021 podal návrh podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku na zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre prvý skutok a uznesenia prokurátora, ktorým tento zamietol sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu o vznesení obvinenia pre prvý skutok. Dňa 21. mája 2021 podal sťažovateľ návrh podľa § 363 ods. 1 nasl. Trestného poriadku na zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre druhý skutok a uznesenia prokurátora, ktorým tento zamietol sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu o vznesení obvinenia pre druhý skutok. Generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) v zastúpení námestníkom generálneho prokurátora rozhodol uznesením z 31. augusta 2021 tak, že špecifikovanými uzneseniami prokurátora špeciálnej prokuratúry bol porušený zákon v špecifikovaných ustanoveniach Trestného poriadku a Trestného zákona v neprospech sťažovateľa. Na tomto základe zrušil špecifikované uznesenia vyšetrovateľa a prokurátora špeciálnej prokuratúry. Vyšetrovateľovi prikázal, aby o veci znovu konal a rozhodol. Na podklade rozhodnutia generálneho prokurátora bol sťažovateľ prepustený z väzby na slobodu.

12. S poukazom na judikaturu Európskeho súdu pre ľudské práva [ďalej aj „ESLP“ (Oravec proti Chorvátsku, Kováčik proti Slovensku, Osmanović proti Chorvátsku, S.T.S. proti Holandsku)] sťažovateľ uvádza, že „existuje povinnosť preskúmať zákonnosť väzby jednotlivcov i po prepustení jednotlivca z väzby na slobodu.“.

13. Sťažovateľ namieta, že najvyšší súd ho ponechal vo väzbe, hoci v čase rozhodovania nebol naplnený tzv. dvojité materiálny predpoklad ďalšieho trvania väzby (III. ÚS 29/2015). U sťažovateľa nebolo dané kvalifikované podozrenie, že spáchal špecifikované skutky, keďže

nevyplýva z konkrétnych skutkových okolností a o tomto podozrení niet „žiadneho procesne a ani obsahovo... použiteľného dôkazu...“ a neboli ani dané väzobné dôvody.

14. Najvyšší súd obavu z kolúzneho správania sťažovateľa vyjadril všeobecne a abstraktne. Odôvodnenie napadnutého uznesenia v tomto smere je neurčité, nezrozumiteľné, a teda nepreskúmateľné. Najvyšší súd nešpecifikuje svedkov, na ktorých by mohol sťažovateľ pôsobiť (III. ÚS 33/2021). Dôvodom ponechania sťažovateľa vo väzbe bolo jeho údajné konanie (charakter vyšetrovanej trestnej činnosti) a jeho služobné zaradenie [riaditeľ Slovenskej informačnej služby (ďalej len „SIS“)] bez toho, aby najvyšší súd uviedol nejaké ďalšie konkrétne skutočnosti, ktoré by odôvodňovali preventívnu a kolúznú väzbu (napr. uvedenie svedkov, ktorí ešte v konaní neboli vypočutí). V čase rozhodovania najvyššieho súdu bola súčasťou vyšetrovacieho spisu (i) utajovaná príloha, ktorou sa objektivoval skutkový stav vo vzťahu k prvému skutku (záverečná správa komisie riaditeľa SIS, výpovede svedkov [REDACTED] a [REDACTED]); (ii) znalecký posudok, ktorý nepreukazuje, že sťažovateľ manipuloval s bankovkami, ktoré vydal [REDACTED]; (iii) výsluchy ostatných svedkov ([REDACTED], štyria príslušníci NAKA – [REDACTED], [REDACTED]), ktorí všetci vypovedali v prospech sťažovateľa. Ku dňu rozhodovania najvyššieho súdu neexistovali dôkazy, ktoré by sťažovateľ mohol zmariť či ovplyvniť. Výsledky vyšetovania vyznievajú v prospech sťažovateľa, preto nemá ani dôvod akokoľvek ovplyvňovať dokazovanie, svedkov a pod.

15. Ku dňu rozhodnutia najvyššieho súdu sa reálne žiadne dokazovanie nevykonávalo, čakalo sa na výsledky znaleckého dokazovania z odvetvia daktyloskopie a kriminalistickej genetickej analýzy k bankovkám vydaným [REDACTED]. Posledným vyšetrovacím úkonom bol 20. júla 2021 výsluch svedka [REDACTED]. Vyšetrovateľ následne na 23. a 24. august 2021 nariadil záverečné preštudovanie vyšetrovacieho spisu, pri ktorom výslovne uviedol, že vyšetovanie považuje za skončené a jeho výsledky dostatočné na podanie obžaloby, je teda zjavné, že už nebolo viac svedkov, ktorí by mali byť vypočutí.

16. Najvyšší súd vykonal len formálny a iluzórny prieskum dôvodov väzby, pričom sa nevysporiadal s námietkami sťažovateľa a individuálnymi okolnosťami veci. Vzhľadom na trvanie väzby (štyri mesiace a desať dní) sa najvyšší súd mal zaoberať aj existenciou dôvodov, ktoré posilňujú dôvody väzby, pritom sa iba mechanicky odvolával na predchádzajúce rozhodnutia o väzbe. Sťažovateľ tiež namieta, že najvyšší súd „bagatelizoval“ zmenu dôkaznej situácie, ktorá mala podľa neho viesť „k nepatrnému“ oslabeniu dôvodnosti podozrenia týkajúceho sa časti konania sťažovateľa (vydanie pokynu na ukončenie používania informačno-technického prostriedku).

17. Najvyšší súd sa nijako nevysporiadal s námietkou sťažovateľa, že svedkovia [REDACTED] a [REDACTED] ako príslušníci SIS boli vypočutí v rozpore so zákazom výsluchu svedka podľa § 129 ods. 2 Trestného poriadku, keďže nikdy neboli zbavení mlčanlivosti postupom podľa § 23 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o SIS“). Ich povinnosť mlčanlivosti sa týka všetkých skutočností, o ktorých sa dozvedeli pri výkone svojej funkcie, teda nielen utajovaných skutočností. Výpovede [REDACTED] a [REDACTED] sú nezákonné, a teda procesne nepoužiteľné. Nemôže obstať právny záver najvyššieho súdu, že „utajovanou skutočnosťou nemôže byť informácia o trestnej činnosti verejných činiteľov alebo o ich nezákonnom či nesprávnom postupe alebo nezákonnom rozhodnutí (§ 4 ods. 1

zák. č. 215/2004 Z. z.) a že nezbavenie povinnosti mlčanlivosti vypočúvaných osôb nemá preto... vplyv na ich zákonnosť...“.

18. V prípade svedka [REDAKOVANÉ] (bývalý príslušník NAKA) a štyroch príslušníkov NAKA ([REDAKOVANÉ]) bola porušená povinnosť mlčanlivosti podľa § 80 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZ“). Pri výsluchu týchto svedkov bol porušený aj zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane utajovaných skutočností“).

19. Sťažovateľ ďalej argumentuje, že v jeho veci absentujú také konkrétne skutočnosti, ktoré by preukazovali dôvody preventívnej väzby v rozsahu, ako to vyžadoval ústavný súd v náleze sp. zn. III. ÚS 33/2021. V tomto kontexte sťažovateľ tiež poukazuje na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2208/2013.

20. Sťažovateľ následne podrobne argumentuje tým, že orgány činné v trestnom konaní prvotnú informáciu o prvom skutku získali prostredníctvom tzv. vyťažovania (podanie vysvetlenia) podľa § 17 zákona o PZ. Svedkovia [REDAKOVANÉ] ani [REDAKOVANÉ] neboli zbavení povinnosti mlčanlivosti, preto už uznesenie o začatí trestného stíhania z 22. januára 2021 a aj uznesenie o vznesení obvinenia z 11. marca 2021 na základe takto získaných informácií boli vydané nezákonne. Povinnosť mlčanlivosti podľa § 23 ods. 1 zákona o SIS sa týka zachovávanie mlčanlivosti pred kýmkoľvek. Povinnosť mlčanlivosti podľa § 80 zákona o PZ uvádza podmienky, keď je možné vypovedať o skutočnostiach tvoriacich predmet služobného tajomstva aj bez zbavenia povinnosti mlčanlivosti. Zákon o SIS takéto podmienky nestanovuje, preto je vždy potrebné požiadať o zbavenie povinnosti mlčanlivosti, pritom povinnosť mlčanlivosti príslušníkov SIS sa netýka len utajovaných skutočností. Neobstoí odkaz na § 4 ods. 1 písm. b) zákona o ochrane utajovaných skutočností.

21. Kľúčové dôkazy svedčiace o vine sťažovateľa – výsluchy príslušníkov SIS ([REDAKOVANÉ]) a príslušníkov NAKA ([REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]) sú procesne nepoužiteľné, iných dôkazov o vine sťažovateľa niet. Výsluchy týchto svedkov sa pritom týkajú prvého aj druhého skutku. Aj z týchto dôvodov je napadnuté uznesenie ústavne neakceptovateľné.

22. Najvyšší súd v napadnutom uznesení len všeobecne a paušálne odôvodnil nemožnosť nahradenia väzby miernejšími prostriedkami. Aj z tohto hľadiska je napadnuté uznesenie nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné a arbitrárne.

23. K návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ poukazuje na povahu zásahu (zásah do osobnej slobody), ktorý nemožno dostatočne napraviť vyslovením porušenia označených práv. Podľa sťažovateľa došlo k mimoriadne intenzívnemu zásahu do jeho práv spojenému s intenzívnym duševným a fyzickým utrpením. Sťažovateľ bol a aj je bezúhonným človekom „s mimoriadne silne vyvinutým citom pre morálnym imperatívom riadenými životnými hodnotami.“. Aj v dôsledku napadnutého uznesenia bol sťažovateľ „ponechaný v tiesnivej situácii s devastačným účinkom na jeho profesijný a osobný život...“.

24. V doplnení ústavnej sťažnosti sťažovateľ namieta porušenie „práva na zákonného a nestranného sudcu“, ktoré je tiež inherentnou súčasťou v ústavnej sťažnosti označených práv podľa ústavy, listiny, dohovoru a paktu. Sťažovateľ poukazuje na to, že najvyšší súd 15. júla 2021 emailom doručeným právnomu zástupcovi sťažovateľa o 10.21 h oznámil, že trestná vec

sťažovateľa bola predložená najvyššiemu súdu, je vedená pod sp. zn. 5 Tost 38/2021, pričom senát 5 T pracuje v zložení JUDr. Juraj Kliment (predseda senátu), JUDr. Peter Hatala (predseda senátu) a JUDr. Peter Štift (člen senátu). Sťažovateľ toho istého dňa (15. júla 2021) podal námietku zaujatosti proti členovi senátu 5 Tost najvyššieho súdu – sudcovi JUDr. Jurajovi Klimentovi.

25. Najvyšší súd emailom doručeným právnenému zástupcovi sťažovateľa 21. júla 2021 o 9.26 h oznámil termín verejného zasadnutia (22. júla 2021 o 9.00 h) a tiež to, že o sťažnosti sťažovateľa bude rozhodovať senát 5 T v zložení JUDr. Peter Hatala, JUDr. Peter Štift, JUDr. Patrik Príbelský, PhD., s tým, že JUDr. Juraj Kliment čerpá dovolenku. Uviedol tiež, že z dôvodu absencie sudcu JUDr. Klimenta v čase rozhodovania o veci sa o námietke zaujatosti z 15. júla 2021 nebude konať.

26. Postup najvyššieho súdu v súvislosti s jeho námietkou zaujatosti považuje sťažovateľ za nezákonný a ústavne nesúladný. O námietke zaujatosti sudcu podanej stranou trestného konania sa rozhoduje postupom podľa § 32 ods. 3 a 4 Trestného poriadku. O námietke zaujatosti teda rozhodne v prvom stupni samotný namietaný sudca (resp. senát, ktorého je členom) a v prípade nevyhovenia námietke o sťažnosti strany rozhoduje nadriadený súd v senáte, resp. iný senát odvolacieho súdu alebo dovolacieho súdu. Tento zákonom určený postup poskytuje strane dve zásadné procesné práva – možnosť dozvedieť sa konkrétne stanovisko namietaného sudcu k námietke zaujatosti, čo dáva možnosť so stanoviskom sudcu polemizovať ešte pred rozhodnutím o námietke zaujatosti. V prípade nepriaznivého rozhodnutia namietaného sudcu (resp. senátu, ktorého je členom) má strana k dispozícii riadny opravný prostriedok (sťažnosť), o ktorom rozhodne senát nadriadeného súdu, resp. iný senát odvolacieho súdu alebo dovolacieho súdu (porovnaj II. ÚS 428/2020).

27. Konkrétnym postupom, ktorý zvolil najvyšší súd vo veci námietky zaujatosti sťažovateľa, mu boli predmetné procesné práva odňaté (bola mu znemožnená ich realizácia). Sťažovateľ poukazuje na to, že *„(d)ruhovo a obsahovo obdobné pochybenie senátu 5 T Najvyššieho súdu SR (porušovateľa) konštatoval Ústavný súd SR vo svojom uznesení sp. zn. II. ÚS 428/2020 zo dňa 14. 07. 2021...“* (v skutočnosti ide o nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 428/2020 z 28. januára 2021, pozn.).

28. Na tomto základe sťažovateľ doplnil petit ústavnej sťažnosti tak, že navrhuje, aby ústavný súd po vrátení veci najvyššiemu súdu prikázal mu bez zbytočného odkladu konať a rozhodnúť o námietke zaujatosti sťažovateľa z 15. júla 2021 proti sudcovi JUDr. Jurajovi Klimentovi.

29. V druhom doplnení ústavnej sťažnosti sťažovateľ zaslal ústavnému súdu dve podania ESLP (v anglickom jazyku) z 31. januára 2022 a 17. januára 2022, z ktorých vyplýva, že ESLP sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu ústavného súdu č. k. I. ÚS 278/2021-49 z 29. júna 2021 (ktorým bola odmietnutá prvá ústavná sťažnosť sťažovateľa) čiastočne prijal na ďalšie konanie, pričom z priložených dokumentov vyplýva, že ESLP dáva možnosť Slovenskej republike mimosúdne vyrovnať predmetný spor do 11. apríla 2022, v opačnom prípade bude o sťažnosti v prijatej časti rozhodovať. Pritom Európsky súd pre ľudské práva predbežne identifikoval možnosť porušenia čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 5 ods. 4 dohovoru. Podľa sťažovateľa uvedené podania ESLP signalizujú, že aktuálne prerokúvaná ústavná sťažnosť sťažovateľa je *„plne dôvodná a opodstatnená.“*

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

30. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, čl. 8 ods. 1, 2 a 5 listiny, čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru a čl. 9 ods. 1, 3 a 4 paktu) napadnutým uznesením najvyššieho súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu. Sťažovateľ argumentuje, že najvyšší súd dospel k svojvoľným právnym záverom, pričom napadnuté uznesenie je nedostatočne odôvodnené, preto je nepreskúmateľné. Sťažovateľ predovšetkým namieta, že už v čase rozhodovania najvyššieho súdu neboli dané dôvody väzobného stíhania. Najvyšší súd nedostatočne zohľadnil vývoj dôkaznej situácie, ktorá podľa neho úplne rozptýlila dôvodnosť trestného stíhania (podozrenie z toho, že skutky spáchal sťažovateľ). Najvyšší súd v tomto smere nezohľadnil faktor plynutia času a požiadavku tzv. zosilnených dôvodov väzby. Najvyšší súd podľa sťažovateľa len všeobecne a abstraktne odôvodnil existenciu skutočností odôvodňujúcich jednotlivé väzobné dôvody (kolúzne a preventívnej väzby). Sťažovateľ napokon namieta v kontexte porušenia práva na osobnú slobodu aj porušenie práva na zákonného sudcu. Sťažovateľ podal proti sudcovi najvyššieho súdu (predsedovi senátu, ktorému bola predmetná vec pridelená) námietku zaujatosti. O námietke zaujatosti nebolo rozhodnuté, keďže vo veci sťažovateľa napokon rozhodol senát najvyššieho súdu v inom zložení (bez účasti namietaného sudcu) z dôvodu, že namietaný sudca v čase rozhodovania čerpal dovolenku.

III.1. K namietanému porušeniu práva na zákonného sudcu:

31. Súdne konanie v súvislosti s rozhodovaním o zákonnosti väzby musí poskytovať určité garancie procesnej povahy, ktoré sú vyjadrené v čl. 6 dohovoru. So zreteľom na to, že čl. 6 sa nevzťahuje na konanie o rozhodovanie o väzbe, procesné záruky tu uvedené nemožno bez ďalšieho uplatniť aj v prípade čl. 5 ods. 4 dohovoru, no určité základné procesné záruky sa musia poskytovať aj v konaní podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, i keď nemusia byť nutne rovnaké ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 6 dohovoru (II. ÚS 108/08, II. ÚS 266/2013, II. ÚS 175/2017).

32. Právo obvineného na nestranného sudcu ako súčasť práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru treba považovať nepochybne aj za súčasť konania o väzbe. Treba ho teda považovať za súčasť procesných práv obvineného aj podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, resp. čl. 17 ústavy. Povinnosťou všeobecných súdov je umožniť obvinenému uplatnenie práva na nestranného sudcu tak, aby sa zachoval jeho reálny obsah a zmysel. Inak by totiž toto právo nebolo možné považovať za reálne, ale iba za teoretické, resp. iluzórne. Výklad príslušných ustanovení dotknutých právnych predpisov musí byť preto taký, aby sa uplatnenie práva na nestranného sudcu v konaní o väzbe obvinenému reálne umožnilo (*mutatis mutandis* II. ÚS 116/2011, II. ÚS 266/2013, II. ÚS 175/2017).

33. Nestrannosť sa obyčajne definuje ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a z hľadiska čl. 6 ods. 1 dohovoru ju možno posudzovať z rôznych hľadísk. Bežne sa rozlišuje nestrannosť subjektívna a nestrannosť objektívna. Subjektívna nestrannosť sa prezumuje, až kým nie je preukázaný opak, čo však je zriedkavý prípad. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť

vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonáva. Práve tu sa uplatňuje teória zdania (*théorie des apparences*), podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán a predovšetkým obvineného (Piersack proti Belgicku, Delcourt proti Belgicku).

34. Sťažovateľ namieta, že postupom najvyššieho súdu (nerozhodnutím o námietke zaujatosti) bolo porušené jeho právo na zákonného a nestranného sudcu. Postupom, ktorý zvolil najvyšší súd, boli sťažovateľovi odňaté procesné práva spojené s podaním námietky zaujatosti [právo na oboznámenie sa so stanoviskom namietaného sudcu k námietke zaujatosti (pred rozhodnutím o námietke zaujatosti) a právo na riadny opravný prostriedok v prípade nepriaznivého rozhodnutia (nevyklúčenia namietaného sudcu)].

35. K uvedenej námietke sťažovateľa – vychádzajúc z odôvodnenia napadnutého uznesenia – ústavný súd poukazuje na to, že v zmysle Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2021 (ďalej len „rozvrh práce“) mechanizmus zastupovania sudcov senátov trestnoprávneho kolégia sa podľa čl. XVI ods. 4 a podľa čl. X ods. 5 rozvrhu práce uplatňuje v situácii, keď „došlo k vylúčeniu riadiaceho predsedu senátu, predsedu alebo sudcu trojčlenného senátu trestnoprávneho kolégia alebo ak je takýto senát neúplný z iných dôvodov (čl. X ods. 1 prvá veta a ods. 9 rozvrhu práce)...“. V zmysle čl. X ods. 9 rozvrhu práce pravidlá zastupovania sudcov „sa primerane použijú aj v prípade náhlej prekážky brániacej senátu, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť, vykonávať neodkladné úkony alebo neodkladne rozhodnúť vo veci po kratší čas ako 6 týždňov a tiež v prípade neúplného senátu. Na účely tohto ustanovenia sa za náhlu prekážku v práci považuje aj čerpanie dovolenky.“.

36. Z uvedeného je zjavné, že k zmene v zložení senátu „5 T“ najvyššieho súdu došlo z dôvodov a spôsobom predpokladaným rozvrhom práce. Samotnú zmenu v zložení senátu sťažovateľ nenamietal, napriek tomu ústavný súd považoval za potrebné preskúmať uvedený právny základ zmeny zloženia senátu vzhľadom na namietané porušenie práva na zákonného sudcu.

37. V súvislosti s argumentáciou, že nerozhodnutím o jeho námietke zaujatosti, mu boli odňaté špecifikované procesné práva (a porušené právo na zákonného sudcu) sťažovateľ poukazuje okrem iných na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 428/2020. V predmetnom náleze ústavný súd skúmal postup všeobecného súdu v prípade súbehu námietky zaujatosti podanej obvineným a vlastného oznámenia zaujatosti sudcom. V uvedenom náleze ústavný súd skúmal rozdielny mechanizmus rozhodovania o námietke zaujatosti sudcu podanej stranou (§ 32 ods. 3 a 4 Trestného poriadku) a rozhodovania o námietke vlastnej zaujatosti podanej samotným sudcom (§ 32 ods. 1 Trestného poriadku). O námietke vlastnej zaujatosti podanej samotným sudcom rozhodne senát nadriadeného súdu, resp. iný senát odvolacieho súdu alebo dovolacieho súdu (§ 32 ods. 1 Trestného poriadku). Ústavný súd považoval za relevantné, že pri uplatnení postupu podľa § 32 ods. 1 Trestného poriadku (rozhodovanie senátu nadriadeného súdu, resp. iného senátu odvolacieho súdu alebo dovolacieho súdu o námietke sudcu) strana v podstate nemá možnosť na rozhodnutie vplývať. Strana sa nemusí o oznámení vlastnej zaujatosti sudcu dozvedieť a ani o dôvodoch v oznámení uvedených. Nemá teda ani reálnu možnosť so stanoviskom sudcu polemizovať s cieľom ovplyvnenia rozhodnutia o oznámenej zaujatosti.

38. Ústavný súd v náleze sp. zn. II. ÚS 428/2020 ďalej uviedol: „Samozrejme, ak je na základe vlastnej námietky zaujatosti sudcu z rozhodovania vo veci vylúčený, uvedená absencia možností

strany ovplyvniť rozhodnutie nemá žiaden praktický dopad, keďže v modelovanom prípade i samotná strana sa vlastnou námietkou zaujatosti domáhala vylúčenia sudcu. Ak však je o námietke vlastnej zaujatosti podanej sudcom rozhodnuté tak, že sudca nie je vylúčený, potom markantným spôsobom vystupuje do popredia skutočnosť, že strana nemala žiadnu reálnu možnosť rozhodnutie ovplyvniť.“ (s. 40 nálezu). Z uvedeného je zrejmé, že ústavný súd možnosť ovplyvniť rozhodnutie o oznámení zaujatosti (t. j. možnosť uplatnenia procesného práva vyjadriť sa k dôvodom oznámenej zaujatosti) nepovažoval za absolútnu, ale viazal ju na výsledok rozhodovania o oznámení zaujatosti, pričom reflektoval, že neuplatnenie uvedeného procesného práva pri vylúčení sudcu (na základe jeho vlastného oznámenia o zaujatosti) nemá praktický dopad. Ústavný súd tiež uviedol, že „v prípade, ak bude sudca vylúčený na základe vlastného oznámenia, rozhodovanie o námietke jeho zaujatosti podanej stranou sa stane bezpredmetným, keďže vylúčením sudcu na základe jeho vlastného oznámenia dôjde zároveň k uspokojeniu požiadavky uplatnenej stranou. Z hľadiska princípu urýchleného rozhodovania o väzbe sa javí takýto postup ako racionálny a ústavne konformný.“ (s. 39 nálezu).

39. Právne závery uvedené v náleze sp. zn. II. ÚS 428/2020 možno primerane aplikovať aj na situáciu, keď stranou namietaný sudca sa nezúčastní konania a rozhodovania vo veci tejto strany z iného dôvodu (napr. pre náhlu prekážku, práceneschopnosť, čerpanie dovolenky a pod.). V takej situácii je bezpredmetným rozhodovať o námietke zaujatosti strany, keďže neprítomnosťou namietaného sudcu v zásade dôjde k uspokojeniu požiadavky vyjadrenej v námietke zaujatosti (vylúčenie namietaného sudcu). Pričom v takejto procesnej situácii je bez praktického dopadu aj to, že strana nemala možnosť oboznámiť sa so stanoviskom namietaného sudcu k námietke zaujatosti a s týmto stanoviskom polemizovať a prípadne aj podať riadny opravný prostriedok v prípade rozhodnutia o nevyhlúčení sudcu.

40. Tomuto právnemu záveru nijako neodporujú ani právne závery vyslovené v náleze sp. zn. II. ÚS 111/2018 (na ktorý poukazoval sťažovateľ, pozn.), v ktorom ústavný súd vyslovil porušenie označených práv v súvislosti s nerozhodnutím o námietke zaujatosti. V predmetnej veci sudca, proti ktorému strana podala námietku zaujatosti, rozhodol vo väzobnej veci bez toho, aby najskôr rozhodol o námietke zaujatosti. O vlastnom nevyhlúčení rozhodol tento sudca až po právoplatnom skončení konania o žiadosti strany o prepustenie z väzby na slobodu. V sťažovateľovej veci namietaný sudca vôbec nebol prítomný pri rozhodnutí, preto právne závery v náleze sp. zn. II. ÚS 111/2018 nemožno v aktuálne prerokúvanom prípade aplikovať.

41. Obdobne neobstojí ani odkaz sťažovateľa na stanovisko trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. k. Tpj 15/06 z 24. mája 2006, keďže toto stanovisko sa týka zjednotenia postupu odvolacieho súdu podľa § 258 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku „*v prípade, ak súd prvého stupňa vo veci meritórne rozhodol v situácii, keď ešte nebolo právoplatne rozhodnuté o námietke zaujatosti vznesenej procesnou stranou (§ 30 ods. 4 Trestného poriadku účinného do 1. januára 2006 a § 31 ods. 4 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006)*...“. Aj v tomto prípade išlo o skúmanie situácií, keď okresný súd meritórne rozhodol (o vine a treste) pred tým, ako bolo právoplatne rozhodnuté o námietke zaujatosti strany (obžalovaného), pričom vo veci samej rozhodoval aj namietaný sudca.

42. Na tomto základe ústavný súd konštatuje, že nezistil relevantnú príčinnú súvislosť medzi namietaným porušením označených práv v súvislosti s nerozhodnutím o námietke zaujatosti

sťažovateľa a napadnutým uznesením najvyššieho súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu. Vo vymedzenej časti preto ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, čl. 8 ods. 1, 2 a 5 listiny, čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru a čl. 9 ods. 1, 3 a 4 paktu napadnutým uznesením a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu:

43. Pri posudzovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľa v tejto časti ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity, na ktorom je založená jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Zmysel a účel subsidiárneho postavenia ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ku ktorého uplatneniu dôjde až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popretie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu, ktorého právne dôsledky sú premietnuté do § 56 ods. 2 a do § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 149/04).

44. Princíp subsidiarity znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými ústavnými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich (m. m. III. ÚS 227/2016, II. ÚS 187/2012, II. ÚS 356/2016, I. ÚS 665/2016, I. ÚS 288/2019, IV. ÚS 374/2020).

45. Ústavný súd pri svojej rozhodovacej činnosti opakovane zdôrazňuje, že trestné konanie od svojho začiatku až do konca je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií na ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (napr. II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07). Okrem už uvedeného ústavný súd poukazuje na to, že vo svojej ustálenej judikatúre opakovane zdôrazňuje, že ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených. V prebiehajúcom trestnom konaní, resp. v konaní, ktoré bolo iba začaté, možno i prípadné protiústavné procesné vady napraviť v rámci celého konania obvyklým a zákonom predvídateľným spôsobom, a to predovšetkým samotnými všeobecnými súdmi. Ingerenciu ústavného súdu do rozhodovania orgánov činných v trestnom konaní je preto v prípravnom trestnom konaní potrebné považovať, azda s výnimkou úplne mimoriadnej situácie, za neprípustnú (I. ÚS 288/2019).

46. Ústavný súd skúmal, či sú naplnené podmienky na uplatnenie právomoci ústavného súdu, t. j. právomoci preskúmať ústavnú opodstatnenosť námietok sťažovateľa smerujúcich proti

napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu z 22. júla 2021 a postupu, ktorý predchádzal jeho vydaniu.

47. Ústavný súd už v iných rozhodnutiach uviedol (napr. I. ÚS 288/2019, I. ÚS 447/2019, IV. ÚS 374/2020), že medzi mimoriadne opravné prostriedky v trestnom konaní patrí aj inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku. Právomoc rušiť takéto rozhodnutia má generálny prokurátor, a to na návrh, ako aj bez neho. Medzi rozhodnutia v prípravnom konaní, ktoré možno preskúmať uvedeným postupom, patria aj právoplatné uznesenia o vznesení obvinenia.

48. V rámci skúmania podmienok prípustnosti ústavnej sťažnosti ústavný súd vychádzal zo skutočnosti, že sťažovateľ podal 6. mája 2021 a 21. mája 2021 návrh generálnemu prokurátorovi podľa § 363 Trestného poriadku na zrušenie uznesení o vznesení obvinenia z 11. marca 2021 a 13. apríla 2021 a uznesení prokurátora špeciálnej prokuratúry o zamietnutí sťažností proti uzneseniam o vznesení obvinenia. Generálny prokurátor rozhodol uznesením z 31. augusta 2021 tak, že špecifikovanými uzneseniami prokurátora špeciálnej prokuratúry bol porušený zákon (v špecifikovaných ustanoveniach), uznesenia prokurátora špeciálnej prokuratúry a uznesenia o vznesení obvinenia z 11. marca 2021 a 13. apríla 2021 zrušil (popri ďalších rozhodnutiach vydaných v prípravnom konaní, pozn.) a prikázal, aby vyšetrovateľ vo veci znovu konal a rozhodol. Na základe uznesenia generálneho prokurátora bol sťažovateľ prepustený z väzby na slobodu a v jeho veci naďalej v rámci trestného konania, ktoré ukončené nebolo, konajú orgány činné v trestnom konaní.

49. Vychádzajúc z uvedeného zistenia, ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľ podal 7. septembra 2021 ústavnú sťažnosť v čase, keď úspešne využil iný právny prostriedok nápravy (návrh podľa § 363 Trestného poriadku), ktorý viedol k náprave ním namietaných skutočností v aktuálne prerokúvanej ústavnej sťažnosti, keďže o jeho návrhoch zo 6. mája 2021 a z 21. mája 2021 rozhodol generálny prokurátor 31. augusta 2021 s tým, že toto rozhodnutie bolo základom aj na prepustenie sťažovateľa z väzby na slobodu. V novom, aktuálne prebiehajúcim trestnom konaní vedenom proti jeho osobe má sťažovateľ možnosť prípadné vady konania napraviť (uplatniť prostriedky na ich nápravu) obvyklým a zákonom upraveným spôsobom, a to predovšetkým v prípade podania obžaloby prostredníctvom všeobecných súdov rozhodujúcich v jeho trestnej veci (bod 45 tohto odôvodnenia).

50. V uvedenej súvislosti považuje ústavný súd v prvom rade za relevantné, že sťažovateľ využil špecifikovaný právny prostriedok nápravy (návrh podľa § 363 Trestného poriadku), ktorý smeroval proti obom uzneseniam o vznesení obvinenia, pričom generálny prokurátor konštatoval nezákonnosť uznesení prokurátora špeciálnej prokuratúry (o zamietnutí sťažností sťažovateľa proti uzneseniam o vznesení obvinenia) a uznesenie o vznesení obvinenia z 11. marca 2021 a taktiež uznesenie o vznesení obvinenia z 13. apríla 2021 a nadväzujúce uznesenia prokurátora špeciálnej prokuratúry zrušil. Sťažovateľ bol obmedzený na osobnej slobode 11. marca 2021 o 5.00 h s tým, že do väzby bol vzatý uznesením špecializovaného súdu zo 14. marca 2021. Nevyhnutným právnym základom na vzatie sťažovateľa do väzby takto bolo uznesenie o vznesení obvinenia z 11. marca 2021. Rozhodnutím generálneho prokurátora z 31. augusta 2021, podľa ktorého (aj) uznesenie o vznesení obvinenia z 11. marca 2021 bolo zrušené, a jeho zrušením generálny prokurátor implicitne rozhodol, že väzba sťažovateľa v celom jej rozsahu od jeho obmedzenia

osobnej slobody 11. marca 2021 do jeho prepustenia na slobodu 31. augusta 2021 bola nezákonná, keďže do väzby možno primárne vziať len obvineného, t. j. fyzickú osobu, proti ktorej bolo vznesené obvinenie, za splnenia ďalších zákonných podmienok (porovnaj § 71 ods. 1 a 2 Trestného poriadku). Bez zákonne vzneseného obvinenia nemožno vôbec uvažovať o uplatnení inštitútu väzby proti fyzickej osobe a zrušením uznesenia o vznesení obvinenia strácajú zákonný podklad všetky ďalšie rozhodnutia a procesné úkony vykonané proti osobe, ktorej obvinenie bolo zrušené. Implicitne sa takto rozhodnutie generálneho prokurátora vzťahuje aj na to obdobie väzby, na ktoré sa vzťahuje rozhodovanie o druhej žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu, o ktorej rozhodol špecializovaný súd 1. júla 2021 v spojení s napadnutým uznesením najvyššieho súdu z 22. júla 2021.

51. Z uvedeného je zrejmé, že ústavná sťažnosť sťažovateľa sa týka veci, o ktorej už implicitne rozhodol generálny prokurátor rozhodnutím z 31. augusta 2021, preto nie je daná právomoc ústavného súdu v tej istej veci opätovne rozhodovať, keďže sťažovateľ dosiahol nápravu ním namietaných skutočností využitím iného právneho prostriedku, ktorého uplatnenie viedlo k preskúmaniu zákonnosti väzby sťažovateľa v celom rozsahu a tiež k prepusteniu sťažovateľa z väzby na slobodu. V obdobnej veci ústavný súd už uviedol, že ingerencia ústavného súdu za daného skutkového stavu by znamenala duplicitné poskytnutie ochrany jednotlivým vymedzeným právam sťažovateľa, ktorých porušenie namieta, čo je v rozpore s primárnym účelom ústavnej sťažnosti, ktorým je poskytnutie ochrany právam, ktorých porušenie sa namieta, v prípadoch, v ktorých ostatné právne prostriedky nápravy zlyhali, resp. nevedli k náprave (porovnaj II. ÚS 230/2021).

52. Ústavný súd zdôrazňuje, že uvedené právne závery konštatujú právne účinky uznesenia generálneho prokurátora z 31. augusta 2021 okrem iných aj na vec, ktorej sa týka aktuálne prerokúvaná ústavná sťažnosť sťažovateľa, a na existenciu podmienok uplatnenia právomoci ústavného súdu rozhodovať o tejto ústavnej sťažnosti sťažovateľa. Ústavný súd však v tomto konaní nie je oprávnený skúmať a ani konštatovať ústavnú súladnosť právnych záverov generálneho prokurátora vyjadrených v uznesení z 31. augusta 2021. Z tohto hľadiska ústavný súd nevyhnutne vychádzal z prezumpcie zákonnosti a ústavnosti uznesenia generálneho prokurátora z 31. augusta 2021. V iných súvislostiach ústavný súd uviedol, že podstatou uplatňovania verejnej moci v demokratickom a právnom štáte (čl. 1 ods. 1 ústavy) je princíp dobrej viery jednotlivca v správnosť aktov verejnej moci a jej ochrany. Tento dnes už európsky ústavný princíp dobrej viery pôsobí bezprostredne v rovine subjektívnych základných práv ako jeho ochrana, v rovine objektívnej sa potom prejavuje ako princíp prezumpcie správnosti aktu verejnej moci (I. ÚS 343/2010, m. m. I. ÚS 268/2011). Princípom prezumpcie správnosti aktu verejnej moci je viazaný aj iný štátny orgán a orgán verejnej moci za predpokladu, že nedisponuje právomocou preskúmať správnosť (zákonnosť a ústavnosť) uvedeného aktu verejnej moci.

53. Sťažovateľ poukazuje na judikatúru ESĽP pričom uvádza, že „*existuje povinnosť preskúmať zákonnosť väzby jednotlivcov i po prepustení jednotlivca z väzby na slobodu.*“. Na základe uvedenej námietky sťažovateľa ústavný súd bližšie preskúmal právne závery ESĽP v špecifikovaných rozhodnutiach z hľadiska ich relevancie na prerokúvanú vec sťažovateľa.

54. V rozsudku Oravec proti Chorvátsku z 11. júla 2017 ESĽP uviedol, že rozhodnutie alebo opatrenie, ktoré je v prospech sťažovateľa, nie je v princípe dostatočné na to, aby ho pozbavilo

postavenia obeť, ibaže orgány štátu uznajú, buď výslovne, alebo v podstate, porušenie dohovoru a následne poskytnú odškodnenie (bod 32).

55. Európsky súd pre ľudské práva poukázal na svoju skoršiu judikatúru, v ktorej už rozhodol, že v prípadoch, keď sťažnosť sťažovateľa namietajúca porušenie čl. 5 ods. 1 dohovoru je prevažne založená na tvrdení nezákonnosti väzby podľa vnútroštátneho práva, pričom táto väzba skončila, žaloba, ktorá vedie k vysloveniu nezákonnosti väzby a následnému priznaniu odškodnenia, je účinným prostriedkom nápravy, ktorý je potrebné vyčerpať, za predpokladu, že jej reálna využiteľnosť bola presvedčivo potvrdená (bod 33, porovnaj tiež citovanú judikatúru, pozn.).

56. V prerokúvanom prípade (Oravec) EŠLP v rámci skúmania statusu obeť vychádzal z toho, že rozhodnutie o väzbe z 10. júna 2011 nebolo v prípade sťažovateľa preskúmané žiadnym vnútroštátnym orgánom – odvolanie bolo odmietnuté ako neprípustné bez vecného prieskumu (porovnaj bod 12) a obdobne chorvátsky ústavný súd vecne neskúmal správnosť rozhodnutia o väzbe, keďže v čase jeho rozhodovania toto rozhodnutie bolo nahradené iným rozhodnutím o väzbe (bod 16). Sťažovateľ sa na vnútroštátnej úrovni tiež domáhal odškodnenia za hmotnú a nemateriálnu ujmu, pričom odškodnenie mu bolo priznané, avšak EŠLP zdôraznil, že odškodnenie bolo priznané za to, že bol oslobodený spod obžaloby z dôvodu, že prokurátor vzal obžalobu späť (bod 17), pričom v rozhodnutí o priznaní odškodnenia nebola aspoň implicitná deklarácia nezákonnosti väzby z namietaných dôvodov a vyslovenie porušenia čl. 5 dohovoru. V rozhodnutí o odškodnení bola väzba vyhlásená za neopodstatnenú (unfounded) z dôvodu oslobodenia spod obžaloby (porovnaj body 34 a 35), t. j. nešlo o (aspoň implicitné) rozhodnutie o nezákonnosti samotnej väzby z namietaných dôvodov.

57. Európsky súd pre ľudské práva svoje právne závery potvrdil aj v rozsudku vo veci Kováčik proti Slovensku z 29. novembra 2011, v ktorom tiež zdôraznil, že rozhodnutie alebo opatrenie musí výslovne alebo v podstate uznať porušenie dohovoru a následne poskytnúť odškodnenie. Až v takomto prípade možno hovoriť o tom, že u sťažovateľa zanikol status obeť (porovnaj bod 38). V uvedenej veci sťažovateľ namietal nezákonnosť väzby, pričom ústavný súd rozhodol o porušení čl. 5 ods. 1 dohovoru, nepriznal mu však finančné zadosťučinenie (odškodnenie) za nezákonnú väzbu. Na tomto základe EŠLP dospel k záveru, že u sťažovateľa nezanikol status obeť, preto jeho sťažnosť vecne preskúmal (porovnaj body 39 až 42).

58. V rozsudku vo veci S.T.S. proti Holandsku zo 7. júna 2011 EŠLP uviedol, že bývalý väznený môže mať právny záujem na rozhodnutí o zákonnosti jeho alebo jej väzby aj po prepustení na slobodu, keďže môže vzniknúť otázka, napríklad pri uplatnení nároku na odškodnenie zaručeného čl. 5 ods. 5 dohovoru, kde môže byť nevyhnutné zadovážiť súdne rozhodnutie, ktoré vyvráti akúkoľvek domnienku podľa vnútroštátneho práva, že príkaz na zadržanie vydaný príslušným orgánom, je ako taký v súlade so zákonom (bod 61). V prerokúvanom prípade EŠLP konštatoval porušenie čl. 5 ods. 4 dohovoru vzhľadom na to, že súdny prieskum zákonnosti obmedzenia osobnej slobody maloletého nebol účinný. Holandskému najvyššiemu súdu bolo doručené dovolanie sťažovateľa tri a pol mesiaca pred vypršaním platnosti rozhodnutia odvolacieho súdu schvaľujúceho obmedzenie osobnej slobody (maloletého) sťažovateľa na šesť mesiacov. Holandský najvyšší súd rozhodol o dovolaní po uplynutí 294 dní od jeho doručenia a po uplynutí autorizácie poskytnutej rozhodnutím odvolacieho súdu, pričom dovolanie odmietol bez meritórneho prieskumu vzhľadom na zánik odvolacieho rozhodnutia uplynutím času. Absencia konečného

rozhodnutia pred uplynutím platnosti rozhodnutia schvaľujúceho umiestnenie sťažovateľa v uzavretom zariadení sama osebe viedla k tomu, že dovolanie sťažovateľa bolo zbavené reálnej účinnosti ako preventívneho alebo dokonca reparačného opravného prostriedku (porovnaj body 47 a 60).

59. V rozsudku vo veci Osmanović proti Chorvátsku zo 6. novembra 2012 bol sťažovateľ vzatý do väzby na osem dní, rozhodnutie prvostupňového súdu potvrdil na základe odvolania sťažovateľa odvolací súd. Sťažovateľ bol po uplynutí ôsmich dní prepustený z väzby. Následne sťažovateľ podal sťažnosť ústavnému súdu, ktorý ju odmietol ako neprípustnú bez preskúmania veci samej výlučne z dôvodu, že v čase rozhodovania o ústavnej sťažnosti bol sťažovateľ už prepustený na slobodu. Európsky súd pre ľudské práva dospel k záveru, že rozhodnutím ústavného súdu bol porušený čl. 5 ods. 4 dohovoru. V tejto súvislosti ESĽP už rozhodol, že bývalý väznený môže mať právny záujem na rozhodnutí o zákonnosti jeho alebo jej väzby aj po prepustení na slobodu, keďže môže vzniknúť otázka, napríklad vo vzťahu k nároku na odškodnenie zaručenému čl. 5 ods. 5 dohovoru (bod 49).

60. Z uvedenej judikatúry ESĽP vyplýva požiadavka, aby na vnútroštátnej úrovni bolo vydané rozhodnutie alebo opatrenie, ktoré musí výslovne alebo v podstate (implicitne) uznať porušenie dohovoru a následne poskytnúť odškodnenie.

61. V rozsudku vo veci Włoch proti Poľsku z 19. októbra 2000 ESĽP uviedol, že právo na preskúmanie zákonnosti pozbavenia osobnej slobody a právo na dosiahnutie odškodnenia za akékoľvek obmedzenie osobnej slobody v rozpore s čl. 5 dohovoru sú dve oddelené práva (bod 90).

62. Pokiaľ ide o sťažovateľovu vec, je zjavné, že uznesenie generálneho prokurátora z 31. augusta 2021 v podstate (implicitne) konštatuje nezákonnosť väzby sťažovateľa v celom jej rozsahu, t. j. nezákonnosť obmedzenia osobnej slobody sťažovateľa (čo je aj implicitným konštatovaním porušenia okrem iných čl. 5 dohovoru), vzhľadom na zrušenie uznesení o vznesení obvinenia. Vznesenie obvinenia je nevyhnutnou podmienkou (*conditio sine qua non*), bez ktorej nemožno uvažovať o zákonnosti väzby ako takej. Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že každé pozbavenie slobody musí spadať pod niektorú z výnimiek uvedených v čl. 5 ods. 1 písm. a) až f) a musí byť „zákonné“. Kde ide o „zákonnosť“ zadržania vrátane otázky, či „konanie ustanovené zákonom“ bolo dodržané, dohovor odkazuje hlavne na vnútroštátne právo a stanovuje povinnosť dodržať hmotné a procesné pravidlá vnútroštátneho práva (rozsudok Veľkej komory vo veci Saadi proti Spojenému kráľovstvu z 29. 1. 2008, bod 73). Z tohto hľadiska je uznesenie generálneho prokurátora z 31. augusta 2021 implicitným konštatovaním nezákonnosti väzby sťažovateľa v celom jej rozsahu (pre absenciu zákonného obvinenia).

63. Uplatnenie návrhu podľa § 363 Trestného poriadku bolo zároveň účinným právnym prostriedkom nápravy, keďže na podklade uznesenia generálneho prokurátora z 31. augusta 2021 bol okrem iného sťažovateľ prepustený z väzby na slobodu. Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že „súd“ uskutočňujúci prieskum musí mať viac ako poradnú funkciu, musí mať právomoc „rozhodnúť“ o „zákonnosti“ pozbavenia slobody a nariadiť prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné (rozsudok vo veci Buishvili proti Českej republike z 25. 10. 2012, bod 38, pozri tiež ďalšiu judikatúru uvedenú v tomto bode). V tejto súvislosti ústavný súd tiež poukazuje na to, že ESĽP vo veci Jurjevs proti Lotyšsku z 21. októbra 2004 považoval za účinný vnútroštátny

prostriedok nápravy v zmysle čl. 13 v spojení s čl. 5 ods. 1 odvolanie proti rozhodnutiu štátneho zástupcu k nadriadenému štátnemu zástupcovi, keďže na jeho základe mohol sťažovateľ dosiahnuť prepustenie, nemohol ho však považovať za návrh v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru, keďže o ňom nerozhodoval súd, ako to toto ustanovenie vyžaduje (citované z KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 551.). Z tohto pohľadu je irelevantné, že sťažovateľ bol na slobodu prepustený uznesením generálneho prokurátora, a nie rozhodnutím súdneho orgánu.

64. Pokiaľ ide o finančnú kompenzáciu súvisiacu s vydaním nezákonného rozhodnutia o väzbe, počíta s ňou zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) podľa podmienok v ňom uvedených. Z toho, čo bolo uvedené v predchádzajúcich bodoch (nezákonnosť celého priebehu trestného stíhania sťažovateľa vrátane výkonu väzby až do rozhodnutia generálneho prokurátora o zrušení vznesených obvinení, a to na základe dotknutého rozhodnutia generálneho prokurátora), vyplýva, že nároky sťažovateľa vyplývajú z § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z., nie z § 8 ods. 5 tohto zákona, ktorý pokrýva inú procesnú situáciu. Uhradza sa nielen skutočná škoda a ušlý zisk, ale z hľadiska zadosťučinenia vzhľadom na spôsobenú ujmu, ak nepostačuje samotné konštatovanie porušenia práva, uhradza sa aj nemajetková ujma v peniazoch. Záber použitia tohto inštitútu je rozsiahly (§ 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z.) vrátane zohľadnenia následkov v súkromnom a spoločenskom živote. Náhrada nemajetkovej ujmy je tu špecifikovaná pre ujmu spôsobenú (aj) nezákonným postupom bez ohľadu na právnu úpravu ochrany osobnosti podľa Občianskeho zákonníka, aj keď obsahový prienik týchto inštitútov je zrejmy a nevyhnutný, rovnako tak subsidiárne použitie právnej úpravy na báze analógie a judikatúrna aplikačná podpora. Treba doplniť, že pre úspešnosť uplatnenia dotknutých nárokov je kľúčové preukázanie protiprávnosti v tomto prípade obmedzenia osobnej slobody alebo postupu pri ňom (m. m. IV. ÚS 75/2020).

65. Pokiaľ ide o naplnenie druhého aspektu deklarovaného EŠLP vo jeho rozhodnutiach (body 55 – 59 tohto odôvodnenia) potrebného pre pozbavenie statusu obeť, ktorým je právo na odškodnenie za nezákonné obmedzenie osobnej slobody, uplatnenie tohto práva je sťažovateľovi plnohodnotne umožnené, pretože právny poriadok Slovenskej republiky poskytuje sťažovateľovi možnosť domáhať sa práva na náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. Toto právo možno uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom, čo je prípad sťažovateľa, pričom súd, ktorý rozhoduje o náhrade škody, je viazaný rozhodnutím tohto orgánu, t. j. v prípade sťažovateľa rozhodnutím generálneho prokurátora.

66. Prípadné neskoršie rozhodnutie súdu môže byť (eventuálne) po úplnom prebehnutí konania o uplatnenom nároku tiež podrobené ústavnému prieskumu ústavným súdom (za predpokladu neúspechu pred všeobecnými súdmi za súčasného porušenia práv sťažovateľa v ústavnej rovine).

67. Na tomto základe ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto jej časti odmietol ako neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde, keď vo vzťahu k ochrane osobnej slobody pred jej nezákonným obmedzením v trestnom konaní ide primárne o nedostatok právomoci ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, keďže ochrana poskytnutá generálnym prokurátorom je

dostatočná a automaticky (implicitne) vo svojom výsledku pokrýva zákonný, ako aj ústavný aspekt. Nepripustnosť ako dôvod odmietnutia ústavnej sťažnosti sa týka generovaných kompenzačných nárokov sťažovateľa (bod 65 tohto odôvodnenia).

68. Ústavný súd ako *obiter dictum* tiež dodáva, že ústavnú sťažnosť odmietol ako neprípustnú, vychádzajúc aj z princípu sebaobmedzenia s cieľom práve zabezpečiť plnohodnotnejšiu ochranu základných práv sťažovateľa v jeho prospech. Pri meritórnom prieskume napadnutého uznesenia vydaného v prospech sťažovateľa by mohlo rozhodnutie ústavného súdu (aj vzhľadom na iný rozsah prieskumu) vstúpiť do obsahového konfliktu s rozhodnutím generálneho prokurátora (k tomu bližšie body 62 a nasl. tohto odôvodnenia), čo je okolnosť relativizujúca pozíciu sťažovateľa právne vymedzenú naostatok označeným rozhodnutím (bez ohľadu na možné ovplyvnenie niektorých uplatnených nárokov jeho novým trestným stíhaním).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júna 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu